

Uzņēmējus satrauc reversā PVN atcelšanas sekas

OLAFS
ZVEJNIEKS

Pagājuši tikai nepilni divi mēneši, kopš Latvijā pārstājusi darboties reversā pievienotās vērtības nodokļa (PVN) maksāšanas kārtība atsevišķām preču grupām, bet vairākas nozares jau ceļ trauksmi par gaidāmajām sekām.

Vismaz vairākas nozares ir uztrauktas par reversā PVN darbības pārtraukšanu. Iemesls, kādēļ tas vairs nedarbojas, ir banāls – tā kā 2018. gadā veidotā nodokļu reforma tika radīta priekšvēlēšanu gadā un bija ZZS vēlēšanu kampaņas sastāvdaļa, tad tieši vēlēšanu tuvums ir visticamākais iemesls, kādēļ to savlaicīgi nesaņemot ar Eiropas Komisiju. Tā šo pārkāpumu nepiedeva, uzsāka pārkāpuma procedūru un pieprasīja atcelt nesaskaņotos lēmumus no 2020. gada 1. janvāra. Rezultātā izveidojusies situācija, ka datortehnikas, elektropreču un potenciāli vēl vairākas citas nozares ir satrauktas par atcelto lēmumu ietekmi uz biznesu. Jāpiebilst, ka "Eurostat" vērtējumā t. s. PVN plaisa jeb starpība starp aprēķināto un reāli iekasēto PVN pieaug, tiesa, tas izteikts, vērtējot 2016.–2017. gada datus. Savukārt Valsts ieņēmumu dienests ziņo par PVN plaisas samazināšanos.

Advokātu biroja "Sorainen" advokāts un nodokļu speciālists Jānis Taukačs atzīst, ka pagaidām nav labākas sistēmas par reverso PVN, lai apkarotu nodokļu krāpniecību. Reversais PVN palīdz uzskaitīt PVN apjomu, bet PVN līdzekļi pārdevēja uzņēmuma kontā neienāk, tādējādi neļaujot šos līdzekļus nokrāpt, nesamaksājot valstij. PVN krāpniecība visvairāk ir izplatīta nozarēs, kas operē ar fiziski neliela izmēra un relatīvi vieglām precēm, lai tās būtu vienkārši pārvietot, bet būtu pēc iespējas dārgākas cenas ziņā. Nozares, kuras visvairāk skar šāda veida krāpniecība, ir datortehnikas, elektronikas un sakaru līdzekļu, elektropreču un dārgmetālu tirdzniecība. Taču šis uzskaitījums nav pilnīgs – ir manītas PVN krāpniecības shēmas ar graudiem, dzīvnieku barību un citām precēm.

Lai cīnītos ar PVN krāpniecību, sākotnēji Itālijā, bet tagad jau Polijā pārņemta jauna PVN maksājumu kārtība, ko dēvē par dalīto PVN. Tā paredz, ka pircējs pārdevējam samaksā tikai par precī, nemaksājot PVN, bet to ieskaita atsevišķā, slēg-

TIMURA SUBHANKULOVA FOTO

Latvijas Elektromateriālu vairumtirgotāju asociācijas vadītājs Juris Ivanovs: "Pēdējos gados, kad darbojās reversais PVN, situācija ar nodokļu izkrāpšanu būvniecības nozarē bija krasi uzlabojusies."

Latvijas Datortehnoloģiju asociācijas nodokļu komitejas vadītājs Ivars Putniņš uzskata, ka PVN krāpniecības apmērs datortehnikas un sakaru līdzekļu jomā Latvijā ir vismaz 300 miljoni eiro gadā.

ZANE BITERE/LETA FOTO

"Sorainen" advokāts Jānis Taukačs: "Pagaidām nav labākas sistēmas par reverso PVN, lai apkarotu nodokļu krāpniecību."

tā un pārdevējam nepieejamā kontā. Sistēmai ir arī acīmredzams trūkums – tā palielina administratīvo slogu, jo viena maksājuma vietā jāveic divi un uz dažādiem kontiem.

J. Taukačs uzskata, ka šobrīd labākais risinājums krāpniecības novēršanai ir reversā PVN atjaunošana dalītā PVN maksājuma izskatā. Otrs iespējams risinājums esot operatīvā reaģēšana, kuru pieļaujot ES likumdošana. Proti, ja valsts kādā nozarē pamana PVN krāpniecības pazīmes, tad tā operatīvi var attiecināt reverso PVN tieši uz šo nozari, taču tam vajadzīgi pierādījumi par šādu krāpniecību. Taču jau tuvākajā nākotnē ES gaidāmas likumdošanas izmaiņas, kas ieviestu jaunu PVN maksāšanas mehānismu visā ES, kas paredz, ka pārrobežu darījumiem, kuri ir visbiežākais PVN krāpniecības veids, tiks piemēroti tādi paši noteikumi kā iekšzemes darījumiem. Taču J. Taukačs ir skeptisks, ka to izdosies izdarīt, sākot ar 2023. gadu, kā tas ir paredzēts. Viņš uzskata, ka agrāk par 2025. gadu šādas pārmaiņas ieviest neizdosies. Tas arī ir viens no problēmu mezgliem diskusijā par reversā PVN atjaunošanu no 2021. gada, jo būtībā šī ideja paredz, ka Latvija ievieš nodokļu izmaiņas tikai uz dažiem gadiem, kamēr stājas spēkā iecerētās PVN likumdošanas izmaiņas visā Eiropā, kas neapšaubāmi ir liels administratīvs slogs uzņēmumiem.

Mēs – par dalīto PVN!

Latvijas Elektromateriālu vairumtirgotāju asociācija (LEVA) stingri iestājas par

tādu reversā PVN aprēķināšanas kārtību būvniecības un metālizstrādājumu piegādēm, kāds tas šobrīd ir ieviests Polijā jeb, citiem vārdiem sakot, dalīto PVN. LEVA iestājas par to modeli, kuru izmantojot materiālu pircējs veic maksājumu divos pārdevēja kontos vienlaikus – apmaksājot pirkuma pamatsummu vienā kontā, bet pievienotās vērtības nodokli (PVN) otrā – bloķētajā pārdevēja kontā. Tieši tāds modelis pašlaik arī ir ieviests un kādu laiku jau veiksmīgi darbojas Polijā. Visi pārējie apspriestie reversā PVN modeļi biedrību neapmierina, un tā brīdina, ka ilgtermiņā tie var radīt milzu problēmas kā uzņēmējdarbībai, tā arī valsts ekonomikai. Asociācijas locekļu kopējais apgrozījums ik gadu veido ap 500 miljoniem eiro, un tie apgādā ar elektromateriāliem valstij stratēģiski svarīgos būvniecības un elektroenerģētikas tautsaimniecības sektorus.

Asociācijas vadītājs un uzņēmuma "EK" valdes priekšsēdētājs Juris Ivanovs atzīst, ka pagaidām problēmas vēl neapņēmušas pieredze liek domāt, ka problēmas nekur nepazudīs. "Pēdējos dažos gados, kamēr darbojās reversais PVN, situācija krietni uzlabojās un PVN izkrāpšana samazinājās. Mums kā piegādātājiem ir svarīgi, lai PVN priekšnodoklis pircējam tiek piemērots un iekļaujams nodokļu deklarācijā tikai tajā brīdī, kad samaksa tiek veikta piegādātājam par precī. Tas ir īpaši svarīgi gadījumos, kad PVN maksāšanas termiņš atšķiras no samaksas termiņa piegādātājam. Un ļoti būtiski ir, lai pircējs ne tikai samaksā valstij PVN,

UZZIŅA

PARASTAIS UN APGRIEZTAIS PVN

- Vispārīgajā PVN maksāšanas kārtībā preču pārdevējs (A uzņēmums) izraksta rēķinu ar PVN, savukārt preču pircējs (B uzņēmums) šo PVN samaksā preču piegādātājam (A uzņēmumam), kas savukārt tālāk to iemaksā valsts budžetā.
- PVN apgrieztajā jeb reversajā maksāšanas kārtībā preču piegādātājs (A uzņēmums) izraksta rēķinu bez PVN, bet preču pircējs (B uzņēmums) pats aprēķina PVN un iemaksā to valsts budžetā vai saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likumu atskaita kā priekšnodokli.
- Tātad PVN apgrieztā jeb reversā maksāšanas kārtība paredz, ka PVN, nemaz nenonākot A uzņēmuma rīcībā, tiek iemaksāts valsts budžetā no B uzņēmuma maciņa. Tādējādi valsts nepastarpināti saņem likumā paredzēto PVN summu no darījuma.
- Darījumi, kuriem tiek piemērota reversā PVN maksāšanas kārtība, parasti tiek pakļauti stingrākiem noteikumiem un uzraudzībai no valsts kontrolējošo iestāžu puses.

bet "neaizmirst" arī norēķināties par pašu precī! Lai netiktu apkrāpta ne vien valsts, bet arī mēs – preču piegādātāji," uzsver J. Ivanovs.

Starpība – ap 300 miljoniem

Savukārt Latvijas Datortehnoloģiju asociācijas nodokļu komitejas vadītājs Ivars Putniņš skaitļu ziņā ir konkrētāks – viņš uzskata, ka nesamaksātā PVN apmērs, atceļot reverso PVN, tikai datortehnoloģiju un sakaru līdzekļu jomā var sasniegt 300 miljonus eiro. Pierādījumam viņš demonstrē vietnes "salidzini.lv" datus, kurā blakus atrodami piedāvājumi iegādāties "iPhone 11" par nedaudz vairāk kā 614 eiro un gandrīz tūkstoti eiro. "Tā kā "iPhone" pašizmak-

sa, par kuru izplatītājs to var iegādāties no ražotāja, ir nedaudz virs 600 eiro, tad šo telefonu pārdošanas piedāvājumi, kas ir mazāki par vismaz 720–750 eiro, skaidri liecina par PVN krāpniecību," viņš saka. "Realitātē šī summa ir pat lielāka, jo PVN jau nav vienīgais, kas jānomaksā, vēl ir arī algas, telpu uzturēšana, komunālie pakalpojumi, transporta izdevumi, uzņēmuma ienākuma nodoklis u. c.," viņš uzsver.

Latvijas valdībai jāizšķiras – atkal ieviest uz dažiem gadiem reverso PVN un tad pēc dažiem gadiem atkal mainīt PVN nomaksas kārtību, kad Eiropas Savienība būs vienojusies par jaunu PVN nomaksas kārtību visas valstu savienības teritorijā. Vai arī riskēt ar liela mēroga PVN krāpniecību un neievie-